

УДК 338.246:339.564

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

М. Ковальчук

Національний університет «Львівська політехніка»

У даній статті автором обґрунтовано важливість державного регулювання експортного виробництва промислових підприємств. Виділено основні напрямки регулюючого впливу держави на процеси експортного виробництва, що, враховуючи досвід розвинених країн світу, можуть застосовуватись в Україні. Представлено алгоритм взаємозв'язку між системою стимулювання експортного виробництва промислових підприємств, що застосовується державою, та результатами її впливу на розвиток експортного виробництва.

Ключові слова: експортне виробництво, експортноорієнтовані підприємства, експортний потенціал, високотехнологічна наукоємна продукція, стимулювання експортного виробництва.

Загально відомим є той факт, що в процесі розвитку будь-якого промислового підприємства, в тому числі і експортноорієнтованого, на його діяльність більшою чи меншою мірою впливає ряд факторів, зміна яких здійснює безпосередній вплив на зміну у діяльності підприємства. Причому, цей вплив може бути як позитивним, так і негативним. Тому, будь-яка держава, яка прагне активно інтегруватись у розвиток світового виробництва, намагається значною мірою долучатись до процесів регулювання експортного виробництва своїх підприємств та впливати на розвиток їх діяльності.

Проведення урядами індустріально розвинених країн активної експортної промислової політики, що спрямована на вдосконалення структури експортного виробництва в бік збільшення частки високотехнологічної наукоємної продукції та стимулювання національних експортерів – виробників продукції, відіграє надзвичайно важливу роль як для розвитку експортноорієнтованих підприємств, так і для промисловості загалом. Щодо України, то це є особливо важливим для досягнення середньо- та довгострокових цілей, адже сьогодні ми маємо потенціал розвитку у тих галузях промисловості, на які існує попит на світовому ринку.

Проведення послідовної експортної промислової політики, обов'язковою умовою якої є врахування політики технологічної, зокрема, пріоритетності не лише фізичного нарощування об'ємів експортного виробництва, а й покращення раціональності його структури та стимулювання вітчизняних експортноорієнтованих виробників, сьогодні є основою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних експортноорієнтованих промислових товарів.

Аналіз досвіду стимулювання експортного виробництва промислових країн світу дозволяє стверджувати, що сьогодні ефективність експортного виробництва залежить від типу інструментів, що використовуються для його реалізації.

Якщо говорити про ефективність реалізації експортної політики розвитку промислового виробництва в Україні, то тут найбільш доцільним є спрямування зусиль держави на покращення структури вітчизняного експортного потенціалу. Проте, необхідно пам'ятати про наявність ринкових механізмів. Роль держави в цьому випадку має бути зосереджена в основному на корегуванні недоліків механізму ринкового саморегулювання.

Загалом, оцінюючи можливості регулюючого впливу держави на процеси експортного виробництва промислових підприємств, можна виділити такі основні напрямки [1, с.89], [2, с.10], [3, с.61], [4, с.11], [5]:

- бюджетно-податкова політика, що передбачає спрямування в бік стимулювання (в основі її лежить механізм повернення ПДВ та формування податкового кредиту виробникам-експортерам промислової продукції, в основному тієї, що є високотехнологічною – пріоритетною, з одночасним обмеженням вивозу сировинних товарів);
- удосконалення нормативно-правової бази у сфері діяльності, що передбачає розвиток експортного виробництва промислових підприємств, закінчення процесу гармонізації вітчизняного законодавства згідно норм ГАТТ/СОТ;
- забезпечення належного інфраструктурного та інформаційного забезпечення, що значно спростить роботу вітчизняних експортноорієнтованих підприємств у напрямку швидкого реагування на потреби ринку; в тому числі удосконалення форми підтримки і зміцнення об'єднань експортерів;
- створення та сприяння впровадження на підприємствах ефективної системи сертифікації продукції, що виготовляється на експорт (з метою зниження рівня антидемпінгових розслідувань та підвищення рівня

конкурентоспроможності вітчизняної експортноорієнтованої продукції), поступове приведення державних стандартів України у відповідність з вимогами міжнародних та європейських стандартів;

– підтримка та сприяння інноваційним процесам (зокрема, відновлення дії стимулів та режиму діяльності технопарків і поширення на практиці створення експортних виробничих зон);

– амортизаційна політика (шляхом створення системи амортизаційних відрахувань, що дозволяла б підприємствам на власний розсуд регулювати політику капіталоутворення: збільшення розмірів амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних виробничих фондів з метою їх прискореної заміни і впровадження прогресивніших машин і технологій на підприємствах, що виготовляють експортноорієнтовану продукцію);

– інвестиційна політика, що дозволяє підприємствам, які виготовляють продукцію на експорт, оновлювати свою виробничу базу та вдосконалювати виробництво;

– грошово-кредитна політика, яка передбачає надання експортних кредитів за ставками, що є прийнятними для вітчизняних експортноорієнтованих підприємств та на умовах, які вони здатні виконати; крім цього, надзвичайно важливим є довгострокове кредитування за участю держави експортноорієнтованих науково-дослідних та експериментальних робіт, освоєння наукоємної і високотехнологічної продукції, закупівлі обладнання для розвитку експортного виробництва. Що стосується грошової політики, то тут держава може застосовувати інструменти впливу на розвиток вищезазначених пріоритетів за допомогою регулювання рівня заробітної плати, підвищуючи її в тих галузях, які здатні впливати на ефективний розвиток експортного виробництва;

– валютна політика, в основі якої лежить регулювання валютного курсу, що впливає на умови експорту та відображає інтереси підприємств-експортерів;

– політика в галузі страхування та надання урядових гарантій за кредитами, що надаються експортноорієнтованим підприємствам для покриття різного роду ризиків, створення з цією метою системи спеціалізованих страхових компаній;

– політика тарифного та нетарифного регулювання, що здатна впливати на структуру експортного виробництва та на структуру імпорту; спрощення митних процедур;

– розробка і фінансування програм розвитку пріоритетних експортноорієнтованих проектів (зокрема, що стосується машинобудівної продукції) у рамках спеціально створених фондів, активніше залучення зарубіжних та міжнародних фондів та сприяння укладенню міжбанківських угод про довгострокове кредитування контрактів, що передбачають експортне виробництво промислової продукції.

Важливо зазначити, що ряд цих положень є передбачені законодавчо, зокрема, Програмою стимулювання експорту. Проте, по-перше, основна увага в даній програмі акцентується на реалізації продукції експортноорієнтованих підприємств, а не на забезпеченні ефективної їх роботи перед початком та на стадії виробничого процесу. По-друге, надзвичайно неузгодженою є науково-технічна, валюта, зовнішньоекономічна політика та політика податково-бюджетного регулювання, в основному, через часту зміну законодавства.

Таким чином, держава може впливати на стимулювання експорту по різному. З одного боку, можливим є застосування методів, які безпосередньо впливають на діяльність виробників-експортерів та на розвиток експортного виробництва. З іншого - можливими є заходи, що передбачають захист національного виробника експортноорієнтованої продукції від товарів-аналогів, що імпортуються.

Загалом, важливим є те, щоб будь-які заходи, які здійснюються державою з метою регулювання процесу експортного виробництва національними виробниками, здійснювались в межах єдиної чітко визначеної зовнішньоекономічної політики держави. Результативність дії такої політики залежить від того, наскільки ефективно будуть узгоджуватись інтереси як держави, так і окремо взятих виробників – експортерів промислової продукції.

Тому, з метою визначення взаємозв'язку між системою регулювання, та, зокрема, стимулювання експортного виробництва промислових підприємств, що застосовується державою, і результатами її впливу на розвиток такого виробництва, доцільно побудувати алгоритм, що, залежно від реакції як з боку уряду, так і з боку підприємств, дозволить з'ясувати, наскільки ефективним є впровадження такої системи стимулювання на практиці (див. рисунок 1).

Як видно з рисунка, ефективність дії системи стимулювання на експортноорієнтовані підприємства залежить не лише від ефективності закладених в неї принципів, а й від вміння уряду та підприємств вчасно і правильно реагувати на умови, що виникають, враховуючи обмеженість ресурсів та вплив факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновки, що сьогодні, враховуючи нераціональну структуру експортного виробництва та негативні

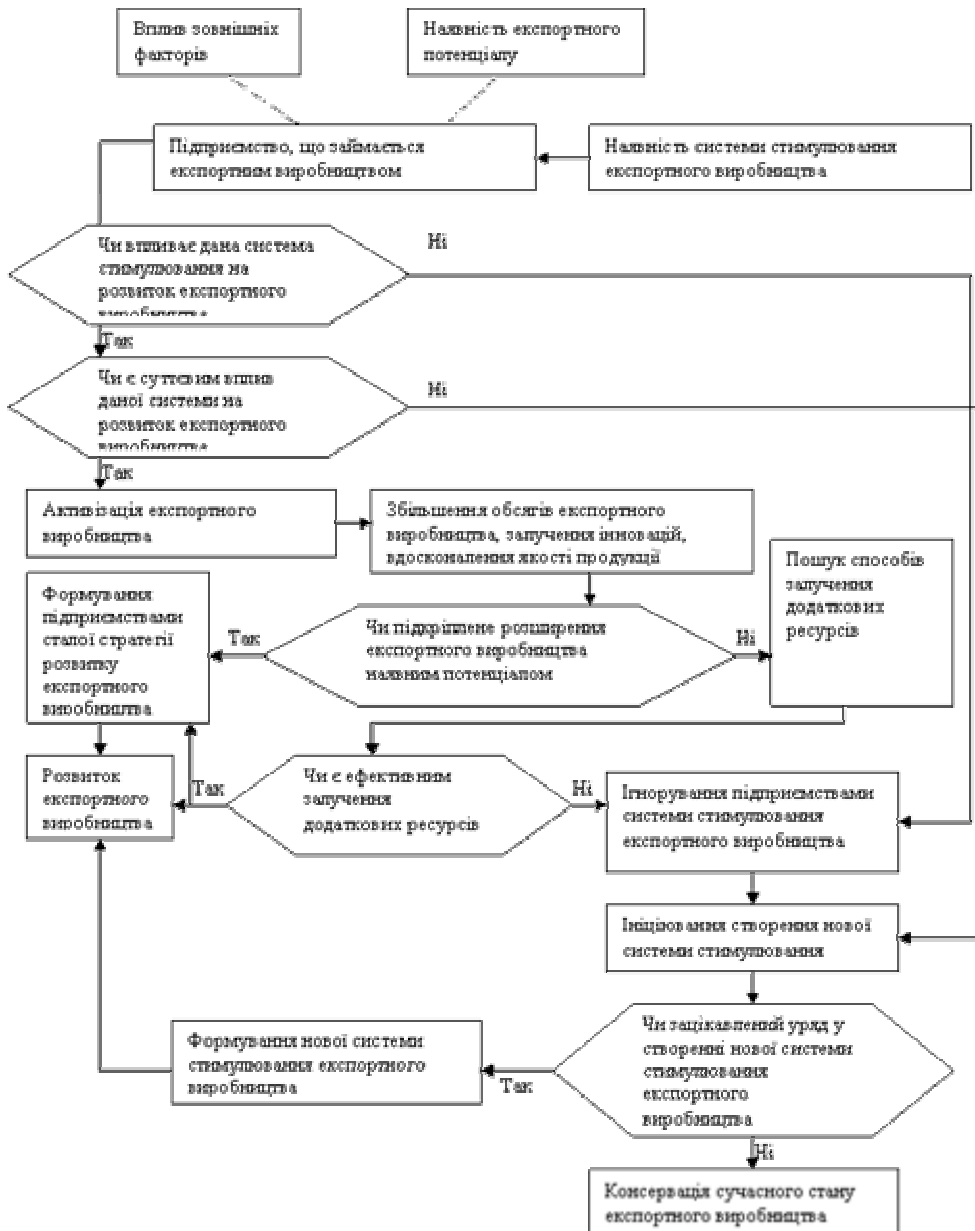

Рис.1. Алгоритм впливу державної системи стимулювання на розвиток експортного виробництва промислових підприємств

тенденції, що його супроводжують, надзвичайно важливим є регулювання умов розвитку експортного виробництва та стимулювання розвитку позитивних його сторін з одночасною мінімізацією впливу негативних. Визначення правильних напрямків політики державного регулювання та вибір відповідних інструментів, що здатні позитивно впливати на розвиток вітчизняного експортного виробництва промислових підприємств, дозволить не лише досягти економічної ефективності експортного виробництва держави в цілому, а й забезпечити ефективну участь України у світовому виробництві.

1. Андрусік І. Покращення структури підприємств харчової промисловості як один зі шляхів збільшення експортного потенціалу // Молодь і ринок. Щоквартальний науково-педагогічний та економічний журнал. – 2005. - №1(11), с.87-90
2. Бікулов Д.Т. Проблеми державного управління промисловістю // Економіка та держава. – 2005. - №7, с.8-16
3. Доповідь про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році // Економіст. – 2006. - №2, с.25-75
4. Коваленко Н.В. Організаційно – економічний механізм захисту вітчизняних товаровиробників / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю – 08.06.01, 08.06.02, 08.06.03 – Підприємство, менеджмент та маркетинг. Східноукраїнський державний університет, Луганськ – 1999
5. Сухоруков Я.І., Шестопалов Г.Г. Економічний механізм реалізації експортного потенціалу України - <http://www.niur.gov.ua> – 8.08.2005

PECULIARITIES OF STATE EXPORT MANUFACTURING ENCOURAGEMENT AND REGULATION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

M.Kovalchuk

National University "Lvivska Polytechnika"

The given article reveals the author's attitude towards the importance of export manufacturing regulation and encouragement of industrial enterprises. The main directions of state regulating impact on the processes of export manufacturing which may be implemented in Ukraine using the experience of the developed countries of the world are herein presented. An algorithm of interrelation between the system of export manufacturing stimulation of industrial enterprises, which is being applied by the government, and the results of its impact on the export development is offered.

Key words: export manufacturing, export-oriented enterprises, export potential, high technology scientifically capacious produce, stimulation of export production.